

Falunovellák

GRECSÓ KRISZTIÁN: PLETYKAANYU

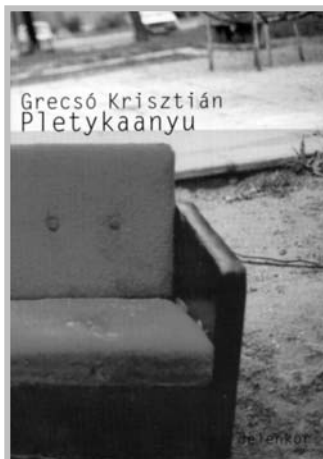
„Egyszerűen nem látom, történik-e valami, hogy gubancolód-
nak-e tovább az események, noha eddig egyáltalán nem volt
semmi, mégis úgy érzem, valamiről megint, mint ahogy leg-
többször, lemaradok, próbálok hát kilesni a göndör szálak kö-
zött, zajlik-e éppen a tulajdonképpen el sem kezdődött elejének
az utolja, de kudarcot vallok, tehát biztosra veszem, hogy igen,
és ez azt jelenti, hogy számomra még annak a teljes semlegesség-
nek az elérése is sikerült, amire annyira, de annyira nem vágy-
tam.”

GreCsó Krisztián: Én, Schriwanek András

„Beszélni muszáj, ha nem beszélsz, anyyi. Tanuld meg tisztelni
és szeretni az üres fecsegés mindent lebíró hatalmát.”

Garaczi László: Pompásan buszozunk!

„Pletykaanyu, így hívja anyut az öcsém.” (kiem. az eredetiben), *Pletykaanyu*, így ne-
vezi könyvét GreCsó Krisztián. Egy tucat „elbeszélés” szépen, szimmetrikusan két cik-
lusba szervezve. Tizenkettő novella, de egy egységes kötet, egy világ, egy falu világa.
Mondhatnám, hogy e novelláskötet középponti szervező elve a falu, az egységesítő
alap. Természetesen ez nem jelentené egyszersmind azt is, hogy e novellák egy homo-
gén szövegtérben feloldhatók lennének. Eppen ellenkezőleg: változatosan építkeznek,
s ezen belül is a két ciklus két, egymástól feltűnően eltérő szövegszervezési elvet érve-
nyesít. Tehát stílusukban, jellegükben eltérő írások füzére. A rend kedvéért: az első
ciklus, amely az *Én, Schriwanek András* címet kapta, amolyan anekdotázós, pletykáló,
ahogy mondani szokás, s ezt a szöveg messzemenőig megerősíti: mikszáthos (Két no-
vella végén is jelzi a szerző, hogy a szövegek – bár torzított formában – Mikszáth-idé-

zeteket tartalmaznak.), míg a második, *Szép* címet viselő
ciklus, konkrét történetek köré szerveződő, sajátosan
Darvasit idéző hangulatú írásokból áll. De a *Pletykaanyu*
kompozíciója, szerveződése e felszíni stílusjegyeket-
s változatosságot meghaladva lényegileg mégiscsak egy
nyitott egész. Ez pedig az egész kötetet átható, a szöve-
geket tulajdonképpen generáló poétikai elv, a *falu*
felmutatásában ragadható meg. A falu poétikája: ez
a *Pletykaanyu*.

A *falu* ekképpen nem oly módon hordozza az egysé-
get, hogy mindegyik novellának a végső referenciája

Jelenkor Kiadó
Pécs, 2001
208 oldal, 1300 Ft

volna, a falu: maguk a novellák. Nem a szövegeken kívül keresendő. Egy világ létezésének elve. A falu a szavak egymáshoz kapcsolódásában pillantható meg, a sorok között: „A kínos és egyben legjobb részeket sok esetben egy snittel elintézik a vágók. Ez már a görög tragédiák óta divatos eszköz: jön valami hírnök, és közli, mi történt. A nézők meg vagy gondolták, vagy nem. Muszáj, hogy így legyen, de tévedés azt hinni, azért, mert a sorsforduló magánügy. Nem az, és talán az egész világnak másként alakult volna a sorsa, ha azokon az eldugott kockákon átfutná valaki. De erre a végtelen hosszú idők folyamán még senki sem bizonyult megfelelőnek.” S ezen eldugott kockák, amelyek meghatározzák, mi látható, amelyek felelősek mindazért, ami van. Elrejtettségük nem csupán a láthatatlanság, nincsenek sehhol sem éppen ott, hogy bárki, aki természetesen megfelelőnek bizonyul, majd átfuthatná őket, e kockák a sorok közötti tér, e sorokat egyáltalán sorokká rendező viszony (minthogy a tér is mindig viszony), ennél fogva viszont nagyon is megjelennek, ti. a sorokban, vagy a megjelenő részletekben. A *falu* a tér a sorok között, az a tér, amelyben e sorok megjelennek. A *falu*: poétikai elv, amely egy nagyon is ismerős világot hoz létre. Ennek a poétikai elvnek a központi magja pedig a fecsegés, a pletyka retorikája, amely egy önmagát folyton továbblendítő, végtelen folyam, valódi kezdet és megnyugtató vég nélkül. Ezt az önmagáért való, mindent beolvasztó áradatot tagolja az egész kötet alaplétketését eredményező, mágikus ismétlődésen alapuló ritmus, amely a címadó, s egyben első novella (*Pletykaanyu*) szembetűnő sajátossága. A falu belső, önmagából merítkező ideje a monoton ritmus extázisa. „A ritmus sajátos helyzetet jelent [...], a tudat itt megfosztatik azon előjogától, hogy vállaljon, megfosztatik hatalmától, de nem is tudattalan, hiszen az egész helyzet, minden kis részletével együtt, *jelen van*, egy homályos fényben.” (Emanuel Levinas: *A világ és árnyéka*) E létketés végighullámzik az ekképpen falusi homályba burkolózó kötetben, noha ezen teljes tisztaságában a továbbiakban már csak ritkán bukkan fel. E ritmus szervezi a megállíthatatlanul áradó fecsegés körkörös szerkezetét, amely a kötetben megjelenő világ koherenciáját biztosítja. Hogy mindig minden körbeér. „Történetem e szeletkéjében vagyok a legbizonytalanabb, hogy akkor most körbeért-e?” A pletyka ilyenén eredendő poétikai funkciója, amely tehát a *falu* építkezésének elve, alapozza meg a konkrét világ magasabb szerveződéseit. Ezek pedig az első ciklus írásaiban bomlanak ki. Mindez egy filozófiai megalapozásnak is tekinthető, egy metafizikai rendszernek, ahol a *homályos fényben* feltáruló lét titkait fecsegik ki. A konkrét tematika szintjén sorra terítékre kerülnek az öröklődés, a tyúkók ontológiája, az élet és a halál kérdései, a lélek mibenléte, a kint és bent problematikája (*En, Schriwanek András*), az elbeszélés lehetőségei, kifejezeten elméleti részletekkel átszóve (*A fekete doboz*), a falu poétikai elve mentén szerveződő világ határainak és a megalapozás körszerű szerkezetének (*Külterület*), végül a különbözőség, a maradéktalan identifikáció lehetetlenségének (*A különbözőség esetei*) kérdései. Ezen belül külön érdekes *A fekete doboz* címet viselő novella, amelyben tipográfiaileg kiemelve, reflexív részletek találhatók. Talán nem túlzás ezeket egyfajta használati utasításként értelmezni. Eszerint a *Pletykaanyu* olvasója egy tévénéző pozíciójában találja magát, s így a novellafüzérben kifejlő valóság a televízióra jellemző végtelen elliptikus áramlásban, a pletyka soha véget nem érő, önmagáért való folyamában létesül. Azt hihetjük, hogy e szemlélt valóság csak fikció, s ebben a világban mi vagyunk az Ismeretlen Isten, aki figyel, ha be nem is avatkozik, de ugyanígy fölének is Ismeretlen Isten helyezkedik. „*Van úgy, hogy a filmekben játszódó dolgoknak kevés közük van a valósághoz, ilyenkor a lelegején kiírják, hogy minden egybeesés a véletlen műve, a szereplők fiktív sze-*

mélyek. Van, hogy mindez nem igaz, azok igenis a valóság dolgai: egy másik valóságé.” (kiem. tőlem) És az áramlás megszakíthatatlan, mert „menésben az egész, kikötésről nincsen szó, mert nincsen állásban semmi se, és ettől aztán hasonló lesz eléggé minden”, ha el is kapcsoljuk a műsort, attól még történik tovább az egész, csak épp mi nem vagyunk rá kíváncsiak. A *falu* kilép a fikció világából, s ha éppen már el is kapcsoltuk, hallat magáról, bekebelez saját valóságába. A falu (Szegvár) végül fellázadt Ismeretlen Istene ellen. (Konkrétan: bírósági keresetet nyújtott be Grecsó Krisztián ellen a kötet megjelenését követően.)

Meg van ez a világ bolondulva, föl van fordulva az egész pereputty a feje tetejére...

A másik ciklus novellái e világ, vagy *másik valóság* konkrét esetei. Történetek, melyek elkezdődnek, véget érnek, de mélyen a falu világába ágyazódnak. Mintegy gyakorlati próbája az első rész „filozófiai alapvetésének”, mert „ez nem olyan dolog, hogy filozófia, ez ám a hónaljszagú gyakorlat keményen”. Megjelennek ezekben a történetekben a falu belakhatóságának lélekpróbáló nehézségei, e világ rideg *valósága*. Pornó, kegyetlenség, örület, de csöndesebb nyugalom, kontempláció, egy öreg bölcs halk világfilozófiája, csodakezű kapus, aki sohasem fél tizenegyetől, akit Szeri Ferencnek hívnak, az elektromos gyújtogatók esete. Könnyedebb, *Szép* írások. Azonban az első ciklusban megteremtődő, homályos fényben körvonalazódó falu e szövegeket is át-
itatja, éles törés nem húzódik közöttük.

Egyébként nem lehet több panasz, meg lehet nyugodni. Biztos forrásból hallik, hogy Grecsó lakott itt a kastélyban, az egykori megyeházában néhány napot. Írni nem írt, de pihent végre az előkelő helyen, a város ékességében az istenadta. Élvezte, hogy egy megyeközpontban üdül.

Különben, mindig nem dolgozhatnak a művészek sem.

A Grecsó írásain azonban jól látszik, hogy egy s más megragadta nálunk.

És ez nem is meglepő.

(A szövegben torzított, torzítatlan formában Grecsó Krisztián- és Mikola Gyöngyi-
idézetek találhatók.)

Varga Balázs